

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ КОЛЕДЖ
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Кафедра менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВОНАВСТВО

Освітня програма Менеджмент

Спеціальність 073 “Менеджмент”

Галузь знань 07 “Управління та адміністрування”

Затверджено на засіданні
кафедри менеджмент
Протокол № 1 від 31.08.2020 р.

Зав. кафедри

Кухній Л.С.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація						
Назва дисципліни		Правознавство				
Викладач (-і)		Коваль Ольга Зіновіївна, викладач юридичних дисциплін				
Контактний телефон викладача		+38(050)6653044				
E-mail викладача		olha.kowal@gmail.com				
Формат дисципліни		Очний, заочний				
Обсяг дисципліни		4 кредити ECTS				
Посилання на сайт дистанційного навчання		http://ifagrarnicol.at.ua/index/bibliotechnij_fond/0-69				
Консультації		Очні консультації: згідно розкладу консультацій				
2. Анотація до курсу						
Знання та вміння, набуті при вивченні предмету можуть бути використані при формуванні загальнодержавної та регіональної політики органів державної влади; здійсненні цілей, функцій і принципів державного управління та місцевого самоврядування, при організації та реформуванні структури органів державної влади. Ознайомлення з основами різних галузей права - цивільного, кримінального, трудового, екологічного, земельного та інших, і зокрема з теорії права, дасть можливість і навчить реалізовувати норми права та тлумачити їх , використовуючи юридичну техніку.						
3. Мета та цілі курсу						
Формування у майбутніх фахівців комплексу теоретичних знань і практичних умінь, навичок щодо поняття права та держави, галузей права та нормативне їх регулювання, з метою втілення їх в життя та застосуванні на практиці; для вдосконалення теоретичних знань для розбудови правової держави в усіх сферах суспільного життя						
4. Результати навчання (компетентності)						
- здатність застосовувати набуті навички у визначенні сфери правового регулювання нормативно-правових актів; - здатність визначати види нормативних актів та їх юридичну силу, та сферу впливу; - здатність розробляти, формувати та тлумачити нормативні документи в ході їх майбутньої діяльності.						
5. Організація навчання курсу						
Обсяг курсу 120 год.						
Вид заняття			Загальна кількість годин			
лекції			28 год.			
семінарські заняття / практичні / лабораторні			28 год.			
самостійна робота			64 год.			
Ознаки курсу						
Семестр		Спеціальність		Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
I		073«Менеджмент»		I	нормативна	
Тематика курсу						
Тема, план		Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Основи теорії держави і права. Поняття, ознаки, форма держави. Поняття апарату держави. Поняття, ознаки права, норми права, нормативно правового акта. Правотворчість, тлумачення та реалізація права.		Лекція №1,2 семінарське заняття №1 Практичне	[20,21, 23,27, 29]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського	5 балів	До наступного заняття за розкладом

Правопорушення та юридична відповідальність. Правова та правомірна поведінка. Законність та правопорядок.	заняття №1		заняття		
Тема 2. Основи Конституційного ладу України. Конституція України – Основний Закон держави і суспільства. Юридичні властивості та функції Конституції України. Конституційний лад України, його принципи. Інститут громадянства України. Принципи громадянства України. Набуття, припинення, втрата громадянства України. Виборче право і виборча система України.	Лекція №3, семінарське заняття №2	[1, 2, 5, 6,22, 24,25]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 3. Органи державної влади та місцевого самоврядування. Поняття, види державної влади. Функціональний поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України. Правовий статус народного депутата. Президент України та його правовий статус. Кабінет Міністрів України та його місце в виконавчій владі. Правовий статус та склад органів місцевого самоврядування.	Лекція №4, семінарське заняття №3	1,2,5,22, 23,24]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 4. Конституційні засади організації та здійснення правосуддя в Україні. Система правоохоронних органів України: поняття, ознаки і склад. Правовий статус органів внутрішніх справ. Поліція. Правоохоронні органи спеціального призначення. Прокуратура, Адвокатура, Нотаріат України. Судоустрій України: Система, функції. Особливий статус Верховного Суду України та Конституційного Суду України.	Лекція №5, семінарське заняття №4	[1,2,22, 25,26]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 5. Основи цивільного та сімейного права України. Загальна характеристика цивільного права України.	Лекція №6 7 семінарське	[20,23, 27,29, 7,12]	Опрацювати лекційний матеріал,	5 балів	До наступного заняття за розкладом

Цивільно-правові відносини: суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин. Фізична особа як суб'єкт цивільного права. Юридична особа як суб'єкт цивільного права. Поняття, види і форма правочинів. Умови дійсності та підстави недійсності правочинів. Поняття та значення строків (термінів) у цивільному праві. Види цивільно-правових строків (термінів). Позовна давність. Поняття, підстави і особливості цивільно-правової відповідальності Право власності та інші речові права. Поняття, значення та функції договору в цивільному праві. Зміст договору. Укладання, зміна та розірвання цивільно-правового договору. Спадкове право.	заняття №5 Практичне заняття №2		підготуватися до семінарського заняття		
Тема 6. Основи трудового права та права соціального забезпечення. Загальна характеристика трудового права, його предмет, метод, функції, система. Джерела трудового права, трудове законодавство. Трудові правовідносини (суб'єкти, об'єкти, зміст). Колективні договори і угоди. Поняття, сторони, зміст і види трудового договору, порядок його укладання, зміни, припинення. Трудовий договір: поняття, умови укладення, форма, строк і види трудового договору. Робочий час і його види (нормальна тривалість робочого часу, скорочена тривалість робочого часу, неповний робочий час, понадурочна робота). Поняття і види часу відпочинку. Оплата праці. Матеріальна та дисциплінарна відповідальність сторін трудового договору. Право пенсійного забезпечення: поняття, підстави та види	Лекція №8,9, семінарське заняття №6 Практичне заняття №3	[21, 23, 24, 29, 1, 8, 28]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 7. Основи Кримінального права України. Поняття, предмет, джерела кримінального права.	Лекція №10, семінарське	[1, 24, 29, 10]	Опрацювати лекційний матеріал,	5 балів	До наступного заняття за розкладом

Загальна характеристика Кримінального кодексу України. Дія кримінального закону у часі, просторі, за колом осіб. Поняття злочину та його ознаки. Стадії скоєння злочину. Поняття і значення складу злочину. Поняття, ознаки і підстави кримінальної відповідальності. Види злочинів та їх склад.	заняття №7		підготуватися до семінарського заняття,		
Тема 8. Основи Адміністративного права України. Поняття, предмет і метод адміністративного права. Джерела адміністративного права. Загальна характеристика Кодексу про адміністративні правопорушення. Адміністративно-правові норми. Адміністративно-правові відносини. Суб'єкти адміністративного права і їх правовий статус. Поняття управління. Види управління. Форми і методи державного управління. Адміністративна відповідальність. Поняття державної служби та її принципи. Поняття державного службовця. Організація державного управління окремими сферами і галузями суспільного життя.	Лекція №11 семінарське заняття №8	[21,23, 25, 11 29]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття, пройти тестування до попередніх тем	10 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 9. Основи Земельного та екологічного права України. Загальна характеристика земельного права. Поняття, відносини та предмет правового регулювання. Види земель та їх правовий статус. Права та форми власності на землю. Приватизація охорона землі. Відповідальність за порушення земельного права. Загальна характеристика екологічного права. Принципи охорони навколишнього природного середовища. Поняття і види природокористування, вимоги до природокористування. Об'єкти державної охорони навколишнього природного середовища.	Лекція №12,13 семінарське заняття №9 практичне заняття №4	[1, 10, 20,21, 29]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом

Відповідальність за порушення екологічного законодавства.					
Тема 10. Основи фінансового права України. Поняття та предмет правового регулювання фінансового права України. Система та джерела фінансового права України. Система оподаткування та її значення. Поняття, види та функції податків. Відповідальність за порушення податкового законодавства. Поняття, предмет, та методи господарського права. Господарські правовідносини та їх суб'єкти господарювання. Господарські зобов'язання. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.	Лекція №14, семінарське заняття №10	[21, 23, 24,29]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	100 бална за семестр – як середньо арифметичне 100 балів протягом семестру та 100 балів за екзамен. “відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; вільно володіє науковими термінами; “добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв'язання конкретних ситуацій, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки; “задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв'язання конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв'язки; “незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.
Вимоги до письмової роботи	Відповідно до навчального плану,

	студент виконує одну контрольну роботу, яка враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни. Головна мета її – перевірка самостійної роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу.
Семінарські заняття Практичні заняття	Семінарське заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою семінарські заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за семінарське заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.
Умови допуску до підсумкового контролю	– оцінка за поточне тестування (5 балів); – оцінка за відповіді на всі основні та додаткові запитання під час аудиторних занять (70 балів); – оцінка за контрольну роботу (20 балів); – оцінка за самостійну роботу (5 балів).

7. Політика курсу

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації».

Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом (співбесіда, реферат тощо).

Пропущені практичні, семінарські та лабораторні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні „2”, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному, семінарському та лабораторному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.

8. Рекомендована література

1. Конституція України: Закон України. Прийнятий на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.
2. Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 8 грудня 2004р. № 2222 - ІУ
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К., 2009.
4. Кодекс адміністративного судочинства України. К., 2009.
5. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий ВРУ 24 серпня 1991. // ВВР

Української РСР. – 1991. - №38. – ст.502.

6. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята ВР Української РСР 16 липня 1990 р. – К.: Україна, 1991. – 8 с.
7. Цивільний Кодекс України. – К., 2009.
8. Кодекс законів про працю України: Затверджений 10 грудня 1971р. №322-VIII – К., 2009
9. Бюджетний кодекс України. – К., 2009
10. Кримінальний кодекс України. – К., 2009.
11. Господарський кодекс України. - К., 2009
12. Сімейний кодекс України. - К., 2009
13. Цивільний кодекс України: Коментар. – Т. 1 Вид. Третє. – Х.: Одисей, 2005. – 832с.
14. Цивільний кодекс України: Коментар. – Т. 2 Вид. Третє. – Х.: Одисей, 2005. – 1024с.
15. Про захист прав споживачів: Закон України в редакції Закону від 15 грудня 1993р №3682-XII
16. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000р. №1775-III
17. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992р. №2460-XII
18. Про патентування деяких видів підприємницької діяльності: Закон України від 23 березня 1999р. №98/96-ВР

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19. Адміністративне право України: Підручник / За ред Ю.П.Битяка. _ Х., 2006
20. Загальна теорія держави і права / За заг. ред. В.В. Копейчикова. – К., 2003.
21. Загальна теорія держави і права / За ред. М.В. Цвіка, В.Д.Ткаченко. – Х., 2002.
22. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навчальний посібник. – Вид. – 6-те, виправ. та допов. – К.: Атака, 2007. – 592с.
23. Основи правознавства: Навчальний посібник. – 8-е вид., перероб. і доп.. / М. О. Баймунратов, Л. Р. Біла, С. В.Ківалов. – Одеса: Юридична література, 2005. – 384с.
24. Основи правознавства: Навч. посібн./ В.Ф.Опришко, Ф.П.Шульженко, І.П.Васильківська, О.В.Перепада. – К.:КНЕУ, 2007. – 232с.
25. Правознавство: Підручник / За ред.. В. В. Копейчикова – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 704с.
26. Правознавство: Підручник / Берлач А.І., Бичкова С.С., Карпенко Д.О. та ін – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 790с.
27. Правознавство: Навч. посібн. для самост. вивч. Дисципліни /Понікаров В.Д., Ялдин І.В., Єрофеєнко Л.В., Грузд М.В. Х: ІНЖЕК, 2004. _ 272 с.
- 28.Трудове право України: Навч.посібн.За ред. П.Д. Пилипенка.– К.: Істина, 2005. – 208 с.
29. Правознавство: підручник (для студентів вищ. навч. закладів) / (А.І Берлач, С.С. Бичкова, Д.О. Карпенко та ін.). – (2-ге вид., доп.). – К.: Правова єдність, 2009. – 792 с.
30. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп.. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 510 с.